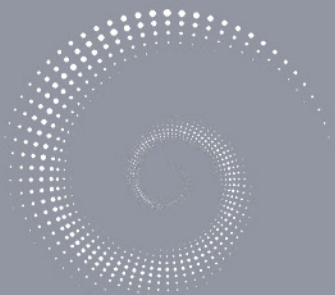

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ερμηνεία κατ' άρθρο

Άρθρο 92

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΩΓΟΣ

Ηλεκτρονική έκδοση

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΣΠ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Ξ. ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ, Γ. ΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Δεκέμβριος 2023

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΡΕΥΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ
WATCH.GR

Άρθρο 92

1. Οι υπάλληλοι της γραμματείας όλων των δικαστηρίων και των εισαγγελιών είναι μόνιμοι. Μπορεί να παυθούν μόνο με δικαστική απόφαση εξαιτίας ποινικής καταδίκης, ή με απόφαση δικαστικού συμβουλίου για βαρύ πειθαρχικό παράπτωμα, ασθένεια ή αναπηρία ή υπηρεσιακή ανεπάρκεια που βεβαιώνονται, όπως νόμος ορίζει.

2. Νόμος ορίζει τα προσόντα των υπαλλήλων της γραμματείας όλων των δικαστηρίων και των εισαγγελιών, καθώς και τα σχετικά με την κατάστασή τους γενικά.

****3.** Οι προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις των δικαστικών υπαλλήλων ενεργούνται ύστερα από σύμφωνη γνώμη υπηρεσιακών συμβουλίων που συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς και δικαστικούς υπαλλήλους, όπως νόμος ορίζει. Η πειθαρχική εξουσία στους δικαστικούς υπαλλήλους ασκείται από τους ιεραρχικά προϊστάμενους τους δικαστές ή εισαγγελείς ή επιτρόπους ή υπαλλήλους, καθώς και από υπηρεσιακό συμβούλιο, όπως νόμος ορίζει. Κατά των αποφάσεων που αφορούν μεταβολές της υπηρεσιακής κατάστασης των δικαστικών υπαλλήλων, καθώς και κατά των πειθαρχικών αποφάσεων των υπηρεσιακών συμβουλίων επιτρέπεται προσφυγή, όπως νόμος ορίζει.

****4.** Οι υπάλληλοι των υποθηκοφυλακείων είναι δικαστικοί υπάλληλοι. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών είναι μόνιμοι εφόσον υπάρχουν οι σχετικές υπηρεσίες ή θέσεις. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου έχουν αναλογική εφαρμογή και σε αυτούς.

5. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία μόλις συμπληρώσουν το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους και οι λοιποί μόλις συμπληρώσουν το όριο που προβλέπει ο νόμος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΩΓΟΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βενιζέλος Ευ., *Το αναθεωρητικό κεκτημένο. Το συνταγματικό φαινόμενο στον 21ο αιώνα και η εισφορά της αναθεώρησης του 2001, 2002*. Δεσαρίδης Χρ., «Άρθρο 92», σε: Φ. Σπυρόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος/Γ. Γεραπετρίτης (επιμ.), *Σύνταγμα. Κατ' άρθρο ερμηνεία*, 2017. Ξηρός Αθ., *Παρατηρήσεις στην απόφαση ΣτΕ Ολομ. 1512/2014*, ΘΠΔΔ 2014. Τσιρωνάς Αθ., *Η δικαιοδοτική αρμοδιότητα κατά το άρθρο 89 παρ. 2 Σ. στην διαδικασία πρόσληψης δικαστικών υπαλλήλων. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ Ολ. 195/2013*, ΘΠΔΔ 2013.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Εισαγωγικά: Η ιδιαίτερη μέριμνα του άρθρου 92 Σ. για τους δικαστικούς υπαλλήλους, τους συμβολαιογράφους και τους υποθηκοφύλακες.....	4
II. Δικαστικοί υπάλληλοι.....	7
1. Διακριτή κατηγορία υπαλλήλων του Δημοσίου.....	7
2. Η εγγύηση μονιμότητας.....	8
3. Νομοθετική ρύθμιση των ζητημάτων υπηρεσιακής κατάστασης των δικαστικών υπαλλήλων.....	10
4. Η αρμοδιότητα του υπηρεσιακού συμβουλίου ως εγγύηση υπέρ των δικαστικών υπαλλήλων.....	11
5. Αρμοδιότητες σε ζητήματα υπηρεσιακών μεταβολών και πειθαρχικού ελέγχου.....	13
6. Έννομη προστασία: το δικαίωμα σε δευτεροβάθμια κρίση.....	14
III. Συμβολαιογράφοι και υποθηκοφύλακες.....	16

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ: Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 92 Σ. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΣ

- 1 Οι ρυθμίσεις του άρθρου 92 Σ. εντάσσονται στην παράδοση που διαμόρφωσαν τα Συντάγματα του 1911 και 1952, τα οποία περιείχαν στα άρθρα 88 και 90 ρυθμίσεις ως προς την υπηρεσιακή κατάσταση που ήταν κοινές για ορισμένες κατηγορίες δικαστικών λειτουργών και για τους δικαστικούς υπαλλήλους, στους οποίους περιελάμβαναν και τους συμβολαιογράφους και τους φύλακες μεταγραφών και υποθηκών. Ακολουθώντας την πορεία αυτή, το άρθρο 92 του ισχύοντος Συντάγματος διακρίνει τους δικαστικούς υπαλλήλους από τους λοιπούς δημοσίους υπαλλήλους και τους περιβάλλει

με ιδιαίτερες εγγυήσεις ως προς την υπηρεσιακή τους κατάσταση¹, οι οποίες, κατά τη νομολογία του ΣτΕ, συνδέονται με την αποστολή των δικαστικών υπαλλήλων ως βοηθητικών οργάνων της Δικαιοσύνης που συμβάλλουν ενεργά στο δικαιοδοτικό έργο και συμμετέχουν στη σύνθεση των δικαστηρίων². Οι εγγυήσεις που τάσσει το άρθρο 92 Σ. υπέρ των δικαστικών υπαλλήλων αποσκοπούν λοιπόν στην περαιτέρω διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας³, έχουν δε παρακολουθηματικό χαρακτήρα έναντι των εγγυήσεων προσωπικής ανεξαρτησίας των ίδιων των δικαστικών λειτουργών στα άρθρα 87-91 Σ. Το άρθρο 92 Σ., με την ανάθεση κρίσιμων αρμοδιοτήτων όσον αφορά το καθεστώς των δικαστικών υπαλλήλων σε συλλογικά όργανα που εντάσσονται στη δικαστική οργάνωση, αποτελεί, εν τέλει, μian ακραία έκφραση της αρχής της αυτοδιοίκησης της Δικαιοσύνης, η οποία υπερβαίνει στην ελληνική της εκδοχή και τα πρόσωπα που ασκούν ευθέως το δικαιοδοτικό έργο για να περιλάβει και το προσωπικό που επικουρεί τους δικαστικούς λειτουργούς στα καθήκοντά τους. Μάλιστα, ενόψει της άποψης ότι οι δικαστικοί υπάλληλοι εντάσσονται στην οργάνωση της Δικαιοσύνης, με τον ν. 5001/2022 ανατέθηκε στην Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών η επιλογή, εισαγωγική κατάρτιση και επιμόρφωση των δικαστικών υπαλλήλων.

Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι υποθηκοφύλακες αποτελούν, όπως και οι δικηγόροι, (άμισθους) δημόσιους λειτουργούς⁴, οι οποίοι ασκούν καθήκοντα που εντάσσονται στη δημόσια υπηρεσία (υπό τη λειτουργική έννοια) της σύνταξης και φύλαξης δικαιοπραξιών που αφορούν σε εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, χάριν της ασφάλειας των συναλλαγών και ευρύτερων συναφών σκοπών δημοσίου συμφέροντος⁵. Οι λειτουργοί αυτοί είναι ελεύθεροι επαγγελματίες και δεν συνδέονται ευθέως με τον δικαιοδοτικό μηχανισμό. Με την απονομή της δικαιοσύνης δεν συνδέεται ούτε το προσωπικό των έμμισθων υποθηκοφυλακείων. Σε ορισμένες αποφάσεις

2

¹ ΣτΕ Ολομ. 3178/2014.

² ΣτΕ Ολομ. 1512/2014, ΘΠΔΔ 2014, σελ. 644 επ. με παρατηρήσεις Αθ. Ξηρού· ΣτΕ Ολομ. 3178/2014· ΣτΕ 4853/2013· ΣτΕ Ολομ. 1540/2013· ΣτΕ Ολομ. 195/2013, ΘΠΔΔ 2013, σελ. 167 επ. με παρατηρήσεις Αθ. Τσιρωνά· ΣτΕ Ολομ. 3034-5/2008· ΣτΕ 1751/1997· ΣτΕ Ολομ. 108-116/1997, 2295/1990 κ.ά. Από τη θεωρία Χρ. Δετσαρίδης, «Άρθρο 92», σε: Φ. Σπυρόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος/Γ. Γεραπετρίτης (επιμ.), *Σύνταγμα. Κατ' άρθρο ερμηνεία*, 2017, αρ. περ. 4.

³ ΣτΕ Ολομ. 1512/2014, ΘΠΔΔ 2014, σελ. 644 με παρατηρήσεις Αθ. Ξηρού.

⁴ Για τους συμβολαιογράφους ΣτΕ 1919/2009· για τους άμισθους υποθηκοφύλακες ΣτΕ 2573/2015· προηγουμένως δε ΣτΕ 190, 192-194/1979 (παραπεμπτικές στην Ολομέλεια).

⁵ ΣτΕ 2573/2015.

ΣτΕ εμφανίζεται η σκέψη ότι οι συμβολαιογράφοι ασκούν επικουρικό έργο στην απονομή της δικαιοσύνης⁶, ενώ σε άλλες απλώς επισημαίνεται το έντονο δημόσιο συμφέρον στην επαγγελματική δραστηριότητα των συμβολαιογράφων, ενόψει και του εμπιστευτικού χαρακτήρα της⁷. Υπό την ισχύ του Συντάγματος του 1952, το οποίο ευθέως χαρακτήριζε στο άρθρο 88 παρ. 1 τους συμβολαιογράφους ως δικαστικούς υπαλλήλους, η νομολογία ΣτΕ σχολίαζε ως εξής τη ratio της διάταξης: «οι συμβολαιογράφοι χαρακτηρίζονται ως δικαστικοί υπάλληλοι, υπό την έννοιαν ότι το επάγγελμα του συμβολαιογράφου, λόγω του εμπιστευτικού χαρακτήρος και της από απόψεως δημοσίου συμφέροντος σπουδαιότητας αυτού, αναγορεύεται εις δημόσιον λειτούργημα, η άσκησις του οποίου, ως εκ της φύσεώς του, υπόκειται εις έντονον κανονιστικήν υπό της πολιτείας ρύθμισιν»⁸. Ενώ το δημόσιο συμφέρον στις εν λόγω λειτουργίες είναι αδιαμφισβήτητο, η σύνδεση με την απονομή της δικαιοσύνης δεν είναι πειστική, δεδομένου ότι η κύρια δραστηριότητα συμβολαιογράφων και υποθηκοφυλάκων (σύνταξη δικαιοπραξιών και φύλαξη συμβολαίων) κατά κανόνα δεν βρίσκεται σε συνάφεια με ορισμένη δικαιοδοτική διαδικασία· και πάντως η επικουρία του συμβολαιογράφου στην απονομή της δικαιοσύνης είναι πολύ μικρότερη εκείνης του δικηγόρου ή του δικαστικού επιμελητή. Παρά την έλλειψη ικανής συνάφειας με την οργάνωση και την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, ακολουθώντας τις διατάξεις του Συντάγματος του 1952, ο συντακτικός νομοθέτης του 1975 επέλεξε να ρυθμίσει συνταγματικά την υπηρεσιακή κατάσταση των προσώπων αυτών, φθάνοντας μέχρι και την ειδική πρόβλεψη ηλικοτικού ορίου για τους συμβολαιογράφους και τους άμισθους υποθηκοφύλακες. Η ύπαρξη των παρ. 4 και 5 του άρθρου 92 στο Σύνταγμα, το οποίο ως εκ της φύσεώς του πρέπει να είναι κείμενο ελλειπτικό και οφείλει να ρυθμίζει τα σπουδαία ζητήματα της Πολιτείας και όχι trivία⁹, δεν δικαιολογείται αντικειμενικά. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο αν ληφθεί υπόψη ότι με βάση τη σχετική πρόβλεψη του άρθρου 24 παρ. 2 Σ., η χώρα μας έχει υιοθετήσει πλέον το σύστημα της κτηματογράφησης για την καταγραφή των εμπραγμάτων δικαιωμάτων στα ακίνητα. Στην πραγματικότητα, οι προκείμενες διατάξεις του άρθρου 92 Σ. για τους συμβολαιογράφους και τους υποθηκοφύλακες

⁶ ΣτΕ 2421/2018, 2749/2010.

⁷ ΣτΕ Ολομ. 959/2015· ΣτΕ 1261/2015· βλ. και τη μειοψηφούσα γνώμη στην απόφαση ΣτΕ 2749/2010.

⁸ ΣτΕ 687-8/1958.

⁹ Ευ. Βενιζέλος, *Μαθήματα συνταγματικού δικαίου*, 2021, σελ. 3· Κ. Χρυσόγονος, *Συνταγματικό δίκαιο*, 3η έκδ. 2022, σελ. 33.

απλώς συνεχίζουν ρυθμίσεις που είχαν κριθεί αναγκαίες υπό τις συνθήκες ψήφισης του προϊσχύσαντος Συντάγματος του 1952.

II. ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

1. Διακριτή κατηγορία υπαλλήλων του Δημοσίου

Ενόψει της συμβολής τους στην απονομή της δικαιοσύνης, οι δικαστικοί υπάλληλοι συνιστούν διακριτή κατηγορία υπαλλήλων, της οποίας το Σύνταγμα ρυθμίζει ειδικά το υπηρεσιακό καθεστώς. Για τον λόγο αυτό, δεν εφαρμόζονται στους δικαστικούς υπαλλήλους το άρθρο 103 Σ. και οι εν γένει διατάξεις που αφορούν τους δημόσιους υπαλλήλους¹⁰. Ωστόσο, το εν λόγω διακεκριμένο υπηρεσιακό καθεστώς δεν φθάνει μέχρι την προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, δεδομένου ότι οι δικαστικοί υπάλληλοι εντάσσονται σε ιεραρχικό σχήμα οργάνωσης, οφείλουν δε κατ' αρχήν να συμμορφώνονται προς τις εντολές των προϊσταμένων τους σύμφωνα με το άρθρο 113 παρ. 2 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021), ο οποίος εν προκειμένω συμπλέει με τον Υπαλληλικό Κώδικα. Σημειώνεται ότι η τρίτη παράγραφος, δεύτερο εδάφιο, του άρθρου 92 Σ. θέτει τους δικαστικούς υπαλλήλους σε θέση ιεραρχικά υφιστάμενου προς δικαστικούς λειτουργούς και άλλους δικαστικούς υπαλλήλους.

Στην έννοια των δικαστικών υπαλλήλων, τους οποίους καλύπτουν οι εγγυήσεις του άρθρου 92 παρ. 1-3 Σ. εμπίπτει όλο το μη δικαστικό προσωπικό των δικαστηρίων, χωρίς περιορισμό σε όσους στελεχώνουν τις γραμματείες, παρά το γεγονός ότι η πρώτη παράγραφος του άρθρου 92, ακολουθώντας εν μέρει διατυπώσεις των άρθρων 88 παρ. 1 και 90 παρ. 1 του Συντάγματος του 1952, αναφέρεται στους «*υπαλλήλους της γραμματείας*»¹¹. Επομένως, στους δικαστικούς υπαλλήλους εμπίπτει και το προσωπικό που εκτελεί το εν γένει διοικητικό έργο των δικαστηρίων, όπως είναι οι επιμελητές¹², και στην περίπτωση του Ελεγκτικού Συνεδρίου οι υπάλληλοι¹³ αλλά και οι Επίτροποι, οι οποίοι συμβάλλουν στην εκτέλεση του μη δικαιοδοτικού, ελεγκτικού έργου που το άρθρο 98 Σ. ανέθεσε στο Ελεγκτικό Συνέδριο¹⁴. Η νομολογία συνάγει από το άρθρο 92 Σ. τον κανόνα ότι οι γραμματείες των δικαστηρίων πρέπει κατ' αρχήν

¹⁰ ΣτΕ 2032/2021, 1157/2020, 1751/1997. Βλ. επίσης ΣτΕ Ολομ. 3355/2013.

¹¹ ΣτΕ 1452/2019· ΣτΕ Ολομ. 195/2013· ΣτΕ Ολομ. 3773/2011· ΣτΕ Ολομ. 2909/1986.

¹² ΣτΕ Ολομ. 195/2013· ΣτΕ 1751/1997· ΣτΕ Ολομ. 2909/1986.

¹³ ΣτΕ Ολομ. 2908-9/1986.

¹⁴ ΣτΕ 1452/2019· ΣτΕ 4853, 3185/2013· ΣτΕ Ολομ. 195/2013· ΣτΕ Ολομ. 3773/2011.

να στελεχώνονται με μόνιμους υπαλλήλους, κατ' αναλογίαν όσων ισχύουν για τους δημόσιους υπαλλήλους σύμφωνα με το άρθρο 103 παρ. 2, 3 και 4 Σ.¹⁵, ενώ κατ' εξαίρεσιν επιτρέπεται στον νομοθέτη η πρόσληψη στα δικαστήρια και προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, μόνον όμως για την εκτέλεση έργων τεχνικής ή επιστημονικής φύσης και εφόσον τα καθήκοντα που συνδέονται άρρηκτα με την άσκηση του δικαστικού έργου ανατίθενται αποκλειστικά σε μόνιμους υπαλλήλους· ως τέτοια δε καθήκοντα, που προσήκουν σε μόνιμους δικαστικούς υπαλλήλους, θεωρούνται η συμμετοχή στην συγκρότηση των δικαστηρίων και στις συνεδριάσεις τους, η σύνταξη πρακτικών και η συμμετοχή στα δικαστικά συμβούλια¹⁶.

2. Η εγγύηση μονιμότητας

- 5 Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 92, οι δικαστικοί υπάλληλοι είναι μόνιμοι, όπως και οι δημόσιοι υπάλληλοι σύμφωνα με το άρθρο 103 παρ. 4 Σ. Η νομολογία δέχεται ότι η εγγύηση μονιμότητας στο άρθρο 92 παρ. 1 Σ. ισχύει για όσο χρόνο υπάρχει η οργανική θέση την οποία κατέχει ο δικαστικός υπάλληλος, αν δε η θέση καταργηθεί, ο δικαστικός υπάλληλος υπόκειται σε απόλυση¹⁷. Η μονιμότητα των δικαστικών υπαλλήλων τελεί λοιπόν υπό την επιφύλαξη της ύπαρξης της οργανικής θέσης του υπαλλήλου, παρά το γεγονός ότι το άρθρο 92 παρ. 1 δεν περιέχει σχετική ρήτρα, η οποία υπάρχει όμως στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 92, υπήρχε στο άρθρο 88 παρ. 1 εδ. α) του Συντάγματος του 1952¹⁸, περιλαμβάνεται δε και στο άρθρο 103 παρ. 4 Σ. για τους δημόσιους υπαλλήλους. Η κρατούσα στη νομολογία άποψη ευσταθεί, διότι διαφορετική προσέγγιση θα σήμαινε την κατ' ουσίαν αναγνώριση ισοβιότητας στους δικαστικούς υπαλλήλους.
- 6 Κεντρική εκδήλωση της μονιμότητας είναι ο περιορισμός των λόγων παύσεως των δικαστικών υπαλλήλων σε τέσσερις, οι οποίοι απαριθμούνται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 92: Ποινική καταδίκη, βαρύ πειθαρχικό παράπτωμα, ασθένεια ή αναπηρία, υπηρεσιακή ανεπάρκεια. Η οριστική παύση για ποινική καταδίκη επιβάλλεται μόνον

¹⁵ Βλ. ΣτΕ Ολομ. 1734/1983· Απ. Παπακωνσταντίνου, «Άρθρο 103», σε: Σπ. Βλαχόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Γ. Τασόπουλος (επιμ.), *Σύνταγμα. Ερμηνεία κατ' άρθρο*, 2023, αρ. περ. 11.

¹⁶ ΣτΕ Ολομ. 3178/2014.

¹⁷ ΣτΕ 2295/1990· πρβλ. και ΣτΕ Ολομ. 1540/2013.

¹⁸ «Οι αρεοπαγίται, εφέται και πρωτοδίκαι εισίν ισόβιοι, οι δε εισαγγελείς, αντισταγγελοί, ειρηνοδίκαι, πταισματοδίκαι, γραμματεῖς και υπογραμματεῖς των δικαστηρίων και εισαγγελιών, συμβολαιογράφοι, φύλακες υποθηκών και μεταγραφών εισίν μόνιμοι, εφ' όσον υφίστανται αι σχετικαί υπηρεσίαι».

με δικαστική απόφαση, ενώ την παύση στις υπόλοιπες περιπτώσεις την απαγγέλλει δικαστικό συμβούλιο. Τα εγκλήματα που επισύρουν την οριστική παύση αναφέρονται στο άρθρο 7 παρ. 1 περ. α) του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων και είναι: Όλα τα κακούργηματα, η κλοπή, η υπεξαίρεση, η απάτη, η εκβίαση, η πλαστογραφία, η απιστία δικηγόρου, η δωροδοκία, η παράνομη βεβαίωση ή είσπραξη δικαιωμάτων του Δημοσίου, η απιστία κατά του νομικού προσώπου του Ελληνικού Δημοσίου, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, η παράβαση καθήκοντος, καθώς και για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή έγκλημα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής. Σε σχέση με τα εγκλήματα αυτά, η παύση προϋποθέτει αμετάκλητη δικαστική απόφαση, καταδικαστική σε οποιαδήποτε ποινή. Επίσης παύονται οι δικαστικοί υπάλληλοι στις περιπτώσεις του άρθρου 7 παρ. 1 περ. γ) Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, ήτοι όταν καταδικασθούν αμετακλήτως σε οποιαδήποτε ποινή στερητική της ελευθερίας με διάρκεια μεγαλύτερη από ένα έτος, εφόσον το έγκλημα έχει συντελεσθεί με δόλο. Σε όλες τις περιπτώσεις αυτές, η παύση απαγγέλλεται ως παρεπόμενη ποινή με την καταδικαστική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου¹⁹.

Αντιθέτως, στις περιπτώσεις βαρέως πειθαρχικού παραπτώματος, ασθένειας ή αναπηρίας, καθώς και υπηρεσιακής ανεπάρκειας, η παύση επιβάλλεται με απόφαση δικαστικού συμβουλίου. Ως υπηρεσιακή ανεπάρκεια νοείται σύμφωνα με το άρθρο 218 παρ. 1 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων η ανυπαίτια αδυναμία του υπαλλήλου να εκτελέσει τα καθήκοντά του, δεδομένου ότι η υπαίτια μη εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα, σύμφωνα με το άρθρο 165 παρ. 2 του ιδίου Κώδικα. Επίσης ανυπαίτιο χαρακτήρα έχει η παύση λόγω ασθένειας ή αναπηρίας· οι καταστάσεις αυτές διαπιστώνονται από υγειονομική επιτροπή σύμφωνα με τις διατάξεις που διέπουν τους πολιτικούς δημόσιους υπαλλήλους²⁰. Τα πειθαρχικά παραπτώματα των δικαστικών υπαλλήλων που δικαιολογούν την επιβολή της ποινής της οριστικής παύσης απαριθμούνται στο άρθρο 166 παρ. 2 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων.

Ως δικαστικό συμβούλιο νοείται συλλογικό όργανο το οποίο αποτελείται αποκλειστικά από τακτικούς δικαστές, όπως δέχθηκε παλαιότερη νομολογία ΣτΕ²¹, χωρίς τη

¹⁹ Άρθρο 215 παρ. 2 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

²⁰ Άρθρο 159 παρ. 3 και 106 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

²¹ ΣτΕ 1995/1980.

συμμετοχή τρίτων που δεν φέρουν την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού. Ως εκ τούτου, τα δικαστικά συμβούλια της παραγράφου 1 του άρθρου 92 Σ. διαφέρουν από τα υπηρεσιακά συμβούλια της δεύτερης παραγράφου, στα οποία μετέχουν δικαστικοί λειτουργοί και δικαστικοί υπάλληλοι. Δικαστικά συμβούλια που είναι αρμόδια για την επιβολή της ποινής της παύσης στους δικαστικούς υπαλλήλους των οικείου ανώτατου δικαστηρίου είναι σε πρώτο βαθμό τα πενταμελή δικαστικά συμβούλια του ΣτΕ, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου²². Προκειμένου για τους λοιπούς υπαλλήλους της μεν πολιτικής-ποινικής δικαιοσύνης η αρμοδιότητα επιβολής της παύσης ανήκει σε πρώτο βαθμό στα πενταμελή δικαστικά συμβούλια των Εφετείων, ενώ για τους υπαλλήλους των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας των διοικητικών δικαστηρίων αρμόδια είναι σε πρώτο βαθμό τα δικαστικά συμβούλια των Διοικητικών Εφετείων²³. Σε δεύτερο βαθμό αποφασίζουν τα επταμελή δικαστικά συμβούλια του ΣτΕ, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου για όλους τους δικαστικούς υπαλλήλους του οικείου κλάδου²⁴. Σημειώνεται ότι με το άρθρο 37 ν. 5028/2023 προβλέφθηκε η συμμετοχή δικαστών της ιστάμενης δικαιοσύνης (δύο αντεισαγγελέων εφετών) στη συγκρότηση των πενταμελών δικαστικών συμβουλίων στα Εφετεία.

3. Νομοθετική ρύθμιση των ζητημάτων υπηρεσιακής κατάστασης των δικαστικών υπαλλήλων

- 9 Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 92 Σ. προβλέπει ότι τα προσόντα των υπαλλήλων της γραμματείας όλων των δικαστηρίων και των εισαγγελιών, καθώς και τα ζητήματα της εν γένει καταστάσεως αυτών, ορίζονται με νόμο. Από τη διατύπωση αυτή του Συντάγματος η νομολογία συνάγει τον κανόνα ότι τα προσόντα και τα γένει ζητήματα της υπηρεσιακής κατάστασης των δικαστικών υπαλλήλων πρέπει να ρυθμίζονται νομοθετικά, κατά ενιαίο τρόπο και με γενικές και πάγιες διατάξεις, ενώ η υπηρεσιακή εξέλιξη του προσωπικού αυτού πρέπει να γίνεται με αντικειμενικούς όρους, κριτήρια και προϋποθέσεις· αυτό δεν κωλύει όμως τη μεταβολή της νομοθεσίας, ούτε εμποδίζει τον κοινό νομοθέτη να εισαγάγει διακρίσεις ή ειδικότερες ρυθμίσεις ως προς τους όρους, κριτήρια και προϋποθέσεις εξέλιξης, ανάλογα με τις συγκεκριμένες ανάγκες

²² Άρθρο 88 παρ. 1 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

²³ Άρθρο 88 παρ. 2 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

²⁴ Άρθρο 88 παρ. 3 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

κάθε γραμματείας σε προσωπικό και τις συνθήκες οι οποίες επικρατούν ή πρόκειται να διαμορφωθούν στην κάθε κατηγορία προσωπικού²⁵.

4. Η αρμοδιότητα του υπηρεσιακού συμβουλίου ως εγγύηση υπέρ των δικαστικών υπαλλήλων

Το κύριο εγγυητικό περιεχόμενο της τρίτης παραγράφου του άρθρου 92 Σ. έγκειται 10 στην ανάθεση της κρίσιμης γνωμοδοτικής αρμοδιότητας (σύμφωνη γνώμη) σε σχέση με τις ουσιώδεις υπηρεσιακές μεταβολές των δικαστικών υπαλλήλων (προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις) σε μεικτά συλλογικά όργανα, τα υπηρεσιακά συμβούλια των δικαστικών υπαλλήλων, στα οποία μετέχουν από κοινού δικαστικοί λειτουργοί (κατά πλειοψηφία) και δικαστικοί υπάλληλοι²⁶. Τα υπηρεσιακά συμβούλια ασκούν επίσης, σύμφωνα με την ίδια παράγραφο, πειθαρχική δικαιοδοσία στους δικαστικούς υπαλλήλους (όταν η ενδεδειγμένη ποινή δεν είναι η παύση), οπότε και συνιστούν πειθαρχικά συμβούλια²⁷. Καθώς τα κρίσιμα αυτά ζητήματα για τους δικαστικούς υπαλλήλους ανατίθενται σε όργανο στο οποίο κυριαρχούν οι δικαστικοί λειτουργοί, εκδηλώνεται εν προκειμένω, ακόμη μια φορά, η συνταγματική επιταγή αυτοδιοίκησης της Δικαιοσύνης²⁸. Συναφώς γίνεται δεκτό ότι το Σύνταγμα δεν ανέχεται την ανάμειξη της εκτελεστικής εξουσίας σε θέματα υπηρεσιακών μεταβολών των δικαστικών υπαλλήλων, τα οποία περιλαμβάνουν και τις αποφάσεις κατανομής των υπαλλήλων μέσα στους κόλπους των δικαστηρίων· τα ζητήματα αυτά, προς διασφάλιση της δικαστικής ανεξαρτησίας επιτρέπεται να ρυθμίζονται μόνον με αποφάσεις υπηρεσιακών συμβουλίων²⁹. Σημειώνεται ότι η επιλογή των δικαστικών υπαλλήλων εξαιρείται από τον έλεγχο του ΑΣΕΠ· η νομολογία δέχεται συναφώς ότι η διαδικασία επιλογής τους από συλλογικό όργανο αποτελούμενο από δικαστικούς λειτουργούς πληροί τους όρους του άρθρου 103 παρ. 7 Σ., διότι παρουσιάζει ειδικό χαρακτήρα και μείζονες εγγυήσεις για τη μέγιστη δυνατή

²⁵ ΣτΕ 3797/2001, 817/1983. Βλ. επίσης ΣτΕ Ολομ. 1512/2014, ΘΠΔΔ 2014, σελ. 644 με παρατηρήσεις Αθ. Ξηρού.

²⁶ Αθ. Τσιφρώνας, *Η δικαιοδοτική αρμοδιότητα κατά το άρθρο 89 παρ. 2 Συντ. στην διαδικασία πρόσληψης δικαστικών υπαλλήλων. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ Ολομ. 195/2013*, ΘΠΔΔ 2013, σελ. 171 επ. (173).

²⁷ Άρθρα 179 παρ. 2 και 181 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

²⁸ Αναλυτικά: Κ. Γώγος, «Άρθρο 87», σε: Σπ. Βλαχόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Γ. Τασόπουλος (επιμ.), *Σύνταγμα*, ό.π., αρ. περ. 16 επ.

²⁹ ΣτΕ Ολομ. 1512/2014, ΘΠΔΔ 2014, σελ. 644 με παρατηρήσεις Αθ. Ξηρού· ΣτΕ Ολομ. 2909/1986.

διασφάλιση των συνταγματικών αρχών της διαφάνειας, της ισότητας ενώπιον του νόμου και της αξιοκρατίας³⁰. Σύμφωνα με το άρθρο 21 ν. 5001/2022, η επιλογή όσων θα φοιτήσουν στην ΕΣΔΙ προκειμένου να υπηρετήσουν ως δικαστικοί υπάλληλοι διενεργείται πλέον από επιτροπή που αποτελείται από τρεις ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς, έναν δικαστικό υπάλληλο (προϊστάμενο γραμματείας), τρεις Συμβούλους ΑΣΕΠ, ένα μέλος ΔΕΠ βαθμίδας τουλάχιστον αναπληρωτή καθηγητή μίας εκ των Νομικών Σχολών της χώρας, καθώς και από έναν δικηγόρο.

- 11 Η ρύθμιση του άρθρου 92 παρ. 3 Σ. διαμορφώθηκε στην παρούσα της μορφή με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, η οποία αντικατέστησε τα δικαστικά συμβούλια, στα οποία είχαν αρχικά ανατεθεί η σύμφωνη γνωμοδότηση επί υπηρεσιακών μεταβολών και η πειθαρχική αρμοδιότητα, με τα εν λόγω υπηρεσιακά συμβούλια. Σκοπός του αναθεωρητικού νομοθέτη ήταν η αναβάθμιση («χειραφέτηση») των δικαστικών υπαλλήλων με τη θεσμική συμμετοχή τους στις κρίσεις των συναδέλφων τους³¹. Στα εν λόγω υπηρεσιακά συμβούλια το Σύνταγμα προβλέπει πάντως πλειοψηφία των δικαστικών λειτουργών έναντι των υπαλλήλων. Από το γράμμα της αναθεωρημένης παραγράφου 3 του άρθρου 92 Σ., η οποία αναφέρεται γενικά σε «δικαστικούς λειτουργούς» (και όχι σε τακτικούς δικαστές), προκύπτει ότι και οι εισαγγελικοί λειτουργοί μπορεί να ορίζονται ως μέλη των υπηρεσιακών συμβουλίων των δικαστικών υπαλλήλων³². Στον ισχύοντα Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων προβλέπεται η συγκρότηση πενταμελών υπηρεσιακών συμβουλίων στα τρία ανώτατα δικαστήρια, στα εφετεία και στα διοικητικά εφετεία, τα οποία συγκροτούνται από τρεις δικαστικούς λειτουργούς και δύο δικαστικούς υπαλλήλους³³. Επίσης προβλέπονται επταμελή υπηρεσιακά συμβούλια στα τρία ανώτατα δικαστήρια, τα οποία αποτελούνται από πέντε δικαστικούς λειτουργούς και δύο δικαστικούς υπαλλήλους³⁴. Οι δικαστικοί λειτουργοί ορίζονται ως μέλη τόσο των δικαστικών όσο και των υπηρεσιακών συμβουλίων με κλήρωση, για ενιαύσια θητεία, ενώ οι δικαστικοί υπάλληλοι που συμμετέχουν στα υπηρεσιακά συμβούλια εκλέγονται με μυστική και καθολική ψηφοφορία από τους συναδέλφους τους για διετή θητεία³⁵.

³⁰ ΣτΕ 1996/2015, 138/2014, 3670/2013· ΣτΕ Ολομ. 195/2013, ΘΠΔΔ 2013, σελ. 167 επ. με παρατηρήσεις Αθ. Τσιρώνά.

³¹ Ευ. Βενιζέλος, *Το αναθεωρητικό κεκτημένο*, 2002, σελ. 347.

³² *Ibidem*.

³³ Άρθρο 85 παρ. 2 και 3 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

³⁴ Άρθρο 85 παρ. 3 περ. δ), ε) και στ) Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

³⁵ Άρθρο 86 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

5. Αρμοδιότητες σε ζητήματα υπηρεσιακών μεταβολών και πειθαρχικού ελέγχου

12 Η αρμοδιότητα τόσο των υπηρεσιακών συμβουλίων, όσο και των δικαστικών, καθίσταται ενεργή με ερώτημα του Υπουργού Δικαιοσύνης³⁶, η υποβολή του οποίου είναι υποχρεωτική για τον Υπουργό όταν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις³⁷. Όσον αφορά τις υπηρεσιακές μεταβολές που αναφέρονται στην τρίτη παράγραφο του άρθρου 92, το Σύνταγμα προβλέπει *σύμφωνη* γνώμη των υπηρεσιακών συμβουλίων, οπότε το τύποις αποφασίζουν κρατικό όργανο κωλύεται να ενεργήσει την υπηρεσιακή μεταβολή που ζητήθηκε, εάν το υπηρεσιακό συμβούλιο εκδηλώνει ρητά ή σιωπηρά την άρνησή του³⁸. Παράλληλα, τα υπηρεσιακά συμβούλια ενεργούν ως πειθαρχικά όργανα προκειμένου για πειθαρχικά παραπτώματα τα οποία δεν επισύρουν την ποινή της παύσης· εάν κρίνεται ότι απαιτείται η παύση, το υπηρεσιακό-πειθαρχικό συμβούλιο παραπέμπει την υπόθεση στο δικαστικό συμβούλιο της παραγράφου 1 του άρθρου 92 Σ.³⁹ Το άρθρο 92 παρ. 3 Σ. καθορίζει περιοριστικά τα όργανα στα οποία μπορεί να ανατεθεί πειθαρχική αρμοδιότητα (δικαστές, εισαγγελείς, επίτροποι ή υπάλληλοι), και, επομένως, απαγορεύει την ανάθεση πειθαρχικής εξουσίας σε όργανα της εκτελεστικής λειτουργίας⁴⁰, προκειμένου να προστατευθεί η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης. Τα ειδικότερα ζητήματα σε σχέση με την άσκηση πειθαρχικής εξουσίας από τα υπηρεσιακά-πειθαρχικά και τα δικαστικά συμβούλια ρυθμίζονται στα άρθρα 180 και 181 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων. Πάντως, το Σύνταγμα απαγορεύει στη Διοίκηση την έκδοση αποφάσεων σε πειθαρχικές υποθέσεις και όχι την απλή κίνηση της πειθαρχικής δίωξης, η οποία ακόμη και για τους δικαστικούς λειτουργούς μπορεί να κινηθεί και με πρωτοβουλία του Υπουργού Δικαιοσύνης σύμφωνα με το άρθρο 91 παρ. 3 Σ. Ο Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων προβλέπει ότι η πειθαρχική διαδικασία κινείται είτε από ειδικό μονοπρόσωπο δικαστικό όργανο που κληρώνεται σε κάθε δικαστήριο ή εισαγγελία με ενιαύσια θητεία, είτε από τον δικαστικό υπάλληλο που διευθύνει τη γραμματεία του δικαστηρίου ή

³⁶ Άρθρο 87 παρ. 1 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

³⁷ ΣτΕ 3797/2001, 2991/1999· ΣτΕ Ολομ. 282/1995· ΣτΕ 817/1983.

³⁸ Για τους κανόνες του γενικού διοικητικού δικαίου που διέπουν τη σύμφωνη γνώμη βλ. αντί πολλών Γ. Σιούτη, σε: Απ. Γέροντας/Σ. Λύτρας/Πρ. Παυλόπουλος/Γ. Σιούτη/Σπ. Φλογαϊτής, *Διοικητικό Δίκαιο*, 4η έκδ. 2018, σελ. 256-258.

³⁹ Άρθρο 181 παρ. 3 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

⁴⁰ ΣτΕ Ολομ. 2908/1986. Βλ. επίσης ΣτΕ 1490/1995.

της εισαγγελίας⁴¹. Επίσης, παραγγελία για την κίνηση της πειθαρχικής δίωξης κατά οιοδήποτε δικαστικού υπαλλήλου μπορεί να εκδώσει ο Υπουργός Δικαιοσύνης, ενώ οι Πρόεδροι των ανώτατων δικαστηρίων, ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και οι Γενικοί Επίτροποι της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου και διοικητικών δικαστηρίων μπορούν να εκδώσουν παραγγελία για την κίνηση πειθαρχικής δίωξης κατά υπαλλήλων που υπηρετούν στα αντίστοιχα δικαστήρια και υπηρεσίες⁴².

6. Ένομη προστασία: το δικαίωμα σε δευτεροβάθμια κρίση

- 13 Το τελευταίο εδάφιο της τρίτης παραγράφου του άρθρου 93 εγγυάται στους δικαστικούς υπαλλήλους προσφυγή κατά των αποφάσεων των υπηρεσιακών συμβουλίων, είτε αυτές αφορούν υπηρεσιακές μεταβολές, είτε πειθαρχικές υποθέσεις. Η «προσφυγή» αυτή, σύμφωνα και με τη νομολογία ΣτΕ, δεν αποτελεί ειδικό ένδικο βοήθημα ενώπιον δικαστηρίου, αλλά εισάγει δυνατότητα για δευτεροβάθμια κρίση δικαστικού οργάνου, η οποία κρίθηκε ότι αποτελεί ικανή διασφάλιση ένομης προστασίας για τους δικαστικούς υπαλλήλους⁴³. Σημειώνεται ότι τα υπηρεσιακά-πειθαρχικά συμβούλια είναι δικαστικές (και όχι διοικητικές) αρχές⁴⁴, αν και ασκούν κατά περιεχόμενο διοικητικό έργο και παρά το γεγονός ότι μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 στη σύνθεσή τους μετέχουν και πρόσωπα χωρίς την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού· και τούτο διότι οι δικαστές παραμένουν πλειοψηφία στο όργανο, οι δε αποφάσεις τους αφορούν προσωπικό που συμβάλλει στο δικαιοδοτικό έργο των δικαστηρίων⁴⁵. Το ίδιο ισχύει προφανώς και για τα δικαστικά συμβούλια. Ως εκ τούτου, οι αποφάσεις των υπηρεσιακών-πειθαρχικών και δικαστικών συμβουλίων, με τις οποίες ασκείται διοικητικό, κατά περιεχόμενο, έργο από δικαστικά όργανα, δεν υπόκεινται στον έλεγχο του ακυρωτικού δικαστή, ενώ επίσης και η πρόβλεψη της υπαλληλικής προσφυγής στο άρθρο 103 παρ. 4 Σ. δεν βρίσκει εφαρμογή στους δικαστικούς υπαλλήλους⁴⁶. Εντούτοις, η πειθαρχική δίκη ενώπιον των πειθαρχικών

⁴¹ Άρθρο 178 παρ. 1 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

⁴² Άρθρο 178 παρ. 4 και 5 Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

⁴³ ΣτΕ 1452/2019· ΣτΕ Ολομ. 3034/2008.

⁴⁴ Πρβλ. Χρ. Δετσαρίδη, «Άρθρο 92», ό.π., αρ. περ. 5, σύμφωνα με τον οποίο η νομολογία αναγνωρίζει στα υπηρεσιακά συμβούλια έναν ιδιότυπο δικαιοδοτικό χαρακτήρα.

⁴⁵ ΣτΕ 2032/2021, 1157/2020, 1452/2019· ΣτΕ Ολομ. 1512/2014, 3773/2011, 3034/2008. Όμοια και πριν την αναθεώρηση του 2001 ΣτΕ Ολομ. 282/1995.

⁴⁶ ΣτΕ 2032/2021, 1157/2020· ΣτΕ Ολομ. 2908/1986.

και δικαστικών συμβουλίων κατά δικαστικών υπαλλήλων διέπεται από το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ (στο αστικό του σκέλος)⁴⁷, γι' αυτό δε τον λόγο τα δευτεροβάθμια πειθαρχικά και δικαστικά συμβούλια συνεδριάζουν δημόσια, οι δε αποφάσεις τους απαγγέλλονται σε δημόσια συνεδρίαση του οργάνου⁴⁸. Η πειθαρχική διαδικασία κατόπιν προσφυγής ενώπιον του δευτεροβάθμιου οργάνου, το οποίο εξετάζει πλήρως τη διαφορά και συγκροτείται είτε αποκλειστικά (δικαστικά συμβούλια), είτε κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς με πλήρη εκέγγυα προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, ικανοποιεί το δικαίωμα του δικαστικού υπαλλήλου σε αποτελεσματική προστασία σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ⁴⁹.

Ο Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων διαρρυθμίζει το δικαίωμα των δικαστικών υπαλλήλων σε δευτεροβάθμια κρίση επί υποθέσεων υπηρεσιακών μεταβολών στο άρθρο 89: Ο δικαστικός υπάλληλος δικαιούται, εάν «έχει κριθεί δυσμενώς», να ασκήσει προσφυγή στο δευτεροβάθμιο συμβούλιο κατά απόφασης ή γνωμοδότησης του πρωτοβάθμιου υπηρεσιακού συμβουλίου εντός προθεσμίας είκοσι ημερών από την κοινοποίησή της (ή από την ανάρτηση εάν προσβάλλεται απόφαση επιλογής προϊσταμένων οργανικών μονάδων), ενώ αρμοδιότητα παραπομπής της υπόθεσης στο δευτεροβάθμιο υπηρεσιακό συμβούλιο απονέμεται και στον Υπουργό Δικαιοσύνης. Σε σχέση με τις αποφάσεις των μονομελών πειθαρχικών οργάνων, των υπηρεσιακών συμβουλίων που ασκούν πειθαρχικές αρμοδιότητες, καθώς και τις αποφάσεις των δικαστικών συμβουλίων, ο Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων (άρθρα 204 επ.) προβλέπει την άσκηση «έφεσης» ενώπιον δευτεροβάθμιου συμβουλίου που ορίζεται ειδικότερα στα άρθρα 205 και 88 του Κώδικα. Ο υπάλληλος έχει δικαίωμα έφεσης εντός ενός μήνα από την κοινοποίηση της πρωτοβάθμιας απόφασης με την οποία τιμωρήθηκε πειθαρχικώς ή απαλλάχθηκε με μειωτική αιτιολογία. Ο Κώδικας αναγνωρίζει επίσης δικαίωμα έφεσης στον Υπουργό Δικαιοσύνης (σε όλες τις περιπτώσεις αποφάσεων σε πειθαρχικές υποθέσεις), καθώς και στο δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο για την κίνηση της πειθαρχικής δίωξης.

⁴⁷ ΣτΕ 1157/2020· αναλυτικά για την προβληματική της εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 1 ΕΣΔΑ στις πειθαρχικές δίκες στον χώρο της δικαιοσύνης: Κ. Γώγος, «Άρθρο 91», σε: Σπ. Βλαχόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Γ. Τασόπουλος (επιμ.), *Σύνταγμα*, ό.π., αρ. περ. 12 με εκτενείς αναφορές στη συναφή νομολογία του δικαστηρίου του Στρασβούργου.

⁴⁸ Άρθρο 89 παρ. 7 και 8 Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 4798/2021).

⁴⁹ Βλ. ΣτΕ 1157/2020.

III. ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΥΠΟΘΗΚΟΦΥΛΑΚΕΣ

- 15 Υπό την ισχύ της αρχικής διατύπωσης της τέταρτης παραγράφου του άρθρου 92 Συντάγματος του 1975, από την οποία έλειπε το πρώτο σημερινό εδάφιο, η νομολογία ΣτΕ αναγνώρισε στους προϊστάμενους των έμμισθων υποθηκοφυλακείων, και όχι στο λοιπό προσωπικό τους, την ιδιότητα του δικαστικού υπαλλήλου⁵⁰. Με την εισαγωγή του πρώτου εδαφίου στην παράγραφο 4 ο αναθεωρητικός νομοθέτης του 2001 θεώρησε σκόπιμο να ευνοήσει και το λοιπό προσωπικό των έμμισθων υποθηκοφυλακείων, το οποίο προηγουμένως είχε την ιδιότητα του πολιτικού δημοσίου υπαλλήλου και την κάλυψη του άρθρου 103 Σ., χαρακτηρίζοντας και τα πρόσωπα αυτά ως δικαστικούς υπαλλήλους⁵¹. Ως εκ τούτου, οι εγγυήσεις του άρθρου 92 παρ. 1 έως 3 Σ. βρίσκουν πλέον εφαρμογή σε όλο το προσωπικό των έμμισθων υποθηκοφυλακείων. Ωστόσο, κρίθηκε ότι η εκ του Συντάγματος εξομοίωση αυτή δεν αφορά τους άμισθους υποθηκοφύλακες, οι οποίοι παραμένουν άμισθοι δημόσιοι λειτουργοί, ούτε το προσωπικό των άμισθων υποθηκοφυλακείων, το οποίο συνδέεται με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου με τον άμισθο υποθηκοφύλακα⁵². Κατά μείζονα λόγο, δεν εξομοούνται υπό την ισχύ του Συντάγματος του 1975 με δικαστικούς υπαλλήλους οι συμβολαιογράφοι⁵³, κατά νόμον άμισθοι δημόσιοι λειτουργοί που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα⁵⁴.
- 16 Η τέταρτη παράγραφος του άρθρου 92 Σ. αναγνωρίζει στους συμβολαιογράφους (και τους άμισθους υποθηκοφύλακες) τα εξής εκέγγυα υπηρεσιακής κατάστασης, μέσω παραπομπής στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου: α) Μονιμότητα, υπό την αίρεση της ύπαρξης της οργανικής θέσης· β) κρίση ως προς τις ουσιώδεις υπηρεσιακές μεταβολές (προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις) από υπηρεσιακό συμβούλιο που αποτελείται κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς, κατά τα λοιπά δε από συμβολαιογράφους (ή άμισθους υποθηκοφύλακες)· γ) πειθαρχικό έλεγχο από δικαστικούς λειτουργούς, υπηρεσιακά συμβούλια και άλλους συμβολαιογράφους· δ) δικαίωμα δευτεροβάθμιας κρίσης σε σχέση με τις αποφάσεις των υπηρεσιακών συμβουλίων, τόσο επί των ανωτέρω θεμάτων υπηρεσιακών μεταβολών, όσο και σε πειθαρχικές υποθέσεις. Τα σχετικά ζητήματα ρυθμίζονται για

⁵⁰ ΣτΕ 2508/1997, 1852/1996, 1510/1994.

⁵¹ Βλ. Ευ. Βενιζέλο, *Το αναθεωρητικό κεκτημένο*, ό.π., σελ. 348.

⁵² ΣτΕ 2573/2015.

⁵³ Αντίθετα όμως ΣτΕ 1996/1982, παραπεμπτική στην επαυξημένη σύνθεση.

⁵⁴ Άρθρο 1 παρ. 1 ν. 2830/2000.

τους συμβολαιογράφους από τα άρθρα 2, 28, 56-60, 67 και 86 ν. 2831/2000, ενώ για στους άμισθους υποθηκοφύλακες βρίσκουν εφαρμογή οι ρυθμίσεις του Κανονιστικού Διατάγματος της 19ης/23ης Ιουλίου 1941 «περί κωδικοποίησεως εις ενιαίον κείμενον των διατάξεων του Α.Ν. 434/1937 κλπ. "περί Οργανισμού των Υποθηκοφυλακείων του Κράτους"», όπως κατά καιρούς τροποποιήθηκαν. Τα υπηρεσιακά συμβούλια που αποφαίνονται στις ως άνω υποθέσεις των συμβολαιογράφων θεωρούνται από τη νομολογία ΣτΕ ως όργανα της δικαστικής εξουσίας, προεχόντως λόγω της συνθέσεώς τους, αλλά και επειδή, σύμφωνα με την εν λόγω νομολογία, οι λειτουργοί αυτοί συμβάλλουν στο έργο των δικαστηρίων και υπόκεινται, σύμφωνα με τον Κώδικα Συμβολαιογράφων, στην εποπτεία των δικαστικών αρχών· ως εκ τούτου, οι αποφάσεις των υπηρεσιακών συμβουλίων δεν προσβάλλονται παραδεκτά με αίτηση ακυρώσεως, ακόμη και μετά την αναθεώρηση του 2001, οπότε προβλέφθηκε η μειωθητική συμμετοχή συμβολαιογράφων σε αυτά⁵⁵.

Ακολουθώντας την τρίτη παράγραφο του άρθρου 88 Σ. 1952, η πέμπτη παράγραφος του άρθρου 92 Σ. ρυθμίζει τα ηλικιακά όρια αποχώρησης από την υπηρεσία για συμβολαιογράφους και άμισθους υποθηκοφύλακες, μειώνοντας την ηλικία αποχώρησης στα 70 έτη, από τα 75 έτη που προέβλεπε το Σύνταγμα του 1952. Αντιθέτως, σε σχέση με τα ηλικιακά όρια των δικαστικών υπαλλήλων και του προσωπικού των έμμισθων υποθηκοφυλακείων το ισχύον Σύνταγμα παραπέμπει στην κοινή νομοθεσία. Ο ισχύων Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων (άρθρο 219) προβλέπει ως όριο αποχώρησης τη συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας του υπαλλήλου. 17

⁵⁵ ΣτΕ 611, 1919/2009. Σημειώνεται ωστόσο ότι η απόφαση ΣτΕ 3386/2006, επταμελούς σύνθεσης, δέχθηκε ότι υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο, επ' ευκαιρία της ακυρωτικής προσβολής απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης περί ανάθεσης υπηρεσίας μη ειδικού άμισθου υποθηκοφυλακείου, η σχετική σύμφωνη γνώμη της Ολομέλειας Πρωτοδικών, με την αιτιολογία εν προκειμένω ασκείται αρμοδιότητα διοικητικής και όχι δικαιοδοτικής φύσεως, απαιτείται δε χάριν της ικανοποίησης του δικαιώματος δικαστικής προστασίας του αιτούντος η εξέταση λόγων ακυρώσεως κατά της γνωμοδότησης με την οποία προκρίνεται ο ένας υποψήφιος έναντι άλλου.